

Н.Г. Виговська, д.е.н., проф.
В.Г. Виговський, ст. викл.

Житомирський державний технологічний університет

РОЗВИТОК ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНАЛІЗУ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПОЗИЧАЛЬНИКА-ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ

Стаття присвячена розвитку організаційного забезпечення аналізу кредитоспроможності позичальника-юридичної особи. Організаційне забезпечення механізму оцінки кредитоспроможності авторами досліджено у двох аспектах: 1) як сукупність організаційних етапів оцінки кредитоспроможності; 2) як організаційну структуру та взаємодію різних структурних підрозділів банку. Деталізовано та уточнено зміст етапів організаційного забезпечення аналізу кредитоспроможності позичальника-юридичної особи в розрізі таких ознак (мета етапу; відповідальний за етап; питання, що досліджуються на етапі; документування, тривалість та особливості організаційного етапу). Удосконалено документальне забезпечення організації процесу аналізу кредитоспроможності, а саме: запропоновано додаток до Резюме «Оцінка позабалансових зобов'язань (позабалансових ризиків) позичальника по проекту, що кредитується». Акцентовано увагу авторів на існуванні у міжнародній практиці двох способів процесу організації рейтингування підприємств-позичальників: 1) орієнтований на зовнішній рейтинг та 2) орієнтований на внутрішній рейтинг, ідентифіковано їх переваги та недоліки. В статті запропонований алгоритм інформаційної взаємодії основних суб'єктів аналізу кредитоспроможності позичальника за виділеними організаційними етапами при формуванні внутрішнього кредитного рейтингу, що сприятиме удосконаленню процесу кредитування підприємств, уніфікації процедури та зниженню ризиків кредитування.

Ключові слова: кредитоспроможність; організаційне забезпечення; позичальник; кредитор; аналіз; організаційний етап; рейтинг.

Постановка проблеми. Аналіз кредитоспроможності позичальника відіграє значну роль у ризик-менеджменті банку, виступаючи самостійним блоком економічного аналізу, за результатами якого виникають кредитні відносини між позичальником та кредитором. В сучасних умовах аналіз кредитоспроможності позичальника виступає важливим інструментом для ідентифікації, оцінки та управління кредитними ризиками, що висуває нові вимоги до аналітичного механізму банківського менеджменту та його забезпечення. При формуванні механізму оцінки кредитоспроможності позичальника важливим є наявність та розвиток його організаційного забезпечення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій Вагомий внесок у дослідження проблем аналізу кредитоспроможності позичальника зробили вітчизняні вчені: Т.Андрушків, Ю.Бугель, Т.Васильєва, О.Васюренко, В.Вітлінський, В.Галасюк, І.Гуцал, Н.Дехтяр, О.Дзоблюк, А.Єпіфанов, Н.Маслак, О.Мороз, О.Непочатенко, О.Остафіль, М.Савлук, О.Пернарівський, О.Петрук, Л.Примостка, Н.Тарасенко, О.Терещенко, Я.Чайковський та інші. Дослідженню питань оцінки кредитоспроможності присвячені праці зарубіжних науковців: Е.Альтмана, А.Бітті, Е.Бріггема, К.Бюлера, Е.Ваухема, Л.Гапенські, Д.Гелея, В.Єдрінова, Д.Єндовицького, Ф.Захера, Т.Карліна, М.Кроухі, О.Лаврушина, А.Макміна, Г.Панова, Г.Притча, П.Рассела, М.Роберта, П.С. Роуза, Дж.Сінкі, М.Слау, В.Усоскіна, С.Хасянова та інших. Водночас питання розвитку організаційного забезпечення аналізу кредитоспроможності позичальника в науковій літературі вивчено фрагментарно, що вимагає проведення додаткових досліджень.

Метою статті є вивчення питань формування та розвитку етапів організаційного забезпечення механізму аналізу кредитоспроможності позичальника-юридичної особи, дослідження переваг і недоліків способів організації кредитування, основаних на внутрішньому та зовнішньому рейтингах, та розробка алгоритму інформаційної взаємодії суб'єктів аналізу за виділеними організаційними етапами при здійсненні внутрішнього рейтингування.

Викладення основного матеріалу дослідження. З'ясовано, що організаційне забезпечення механізму оцінки кредитоспроможності можна досліджувати в двох аспектах: 1) як сукупність організаційних етапів оцінки кредитоспроможності; 2) як організаційну структуру та взаємодію різних структурних підрозділів банку. В цьому аспекті важливими поняттями, які потребують додаткового дослідження, є організаційна структура та організаційний процес. Організаційна структура, яка відповідає за оцінку кредитоспроможності позичальника, як правило, представлена аналітичним структурним підрозділом, що приймає управлінське рішення про надання кредиту. Кредитні операції з позичальниками проводяться у відділі кредитування, мета функціонування якого: 1) задоволення потреб клієнтів (фізичних та юридичних осіб) в отриманні кредитних коштів; 2) формування кредитного портфеля банку.

Таблиця 1

Деталізація та уточнення змісту етапів організаційного забезпечення оцінки кредитоспроможності позичальника-юридичної особи*

№ з/п	Етапи організації оцінки кредитоспроможності позичальника	Мета етапу	Відповідальний за етап	Питання, що досліджуються на етапі	Документування організаційного етапу	Тривалість етапу	Особливості організаційного етапу
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Фінансово-економічний аналіз ¹	Отримання комплексної інформації про діяльність позичальника, оцінка інформації, отриманої на попередніх переговорах, перевірка вартості активів, заявлених документально,	Клієнт-менеджер	Історія розвитку бізнесу, схема ведення бізнесу; механізм та умови закупівлі товарів; виробничий цикл, калькуляція виробленої продукції; кадровий та організаційний потенціал; фінансова інформація; напрями використання кредитних коштів; забезпечення; соціальний стан клієнта	Резюме	Не більше 2 робочих днів після отримання повного пакету документів від позичальника	Проведення аналізу здійснюється з виїздом на місце ведення бізнесу (офісні, складські та виробничі приміщення)
2	Експертиза відділу банківської безпеки дирекції	Оцінка ділової репутації позичальника, його професійної діяльності	Працівник відділу банківської безпеки	Відсутність (наявність) негативної інформації щодо ділової репутації клієнта; наявність судових рішень щодо позичальника; первинний та подальший огляд майна, запропонованого в забезпечення (у окремих випадках); інші дії	Висновок	1 день	У разі розгляду питань щодо зміни умов кредитування (зміна відсоткової ставки, валюти кредитування, місцезнаходження предмету застави, інші питання, які не несуть ризиків неповернення кредиту тощо висновок підрозділом банківської безпеки не складається.
3	Правова експертиза наданих позичальником документів	Оцінка юридичного забезпечення наданих позичальником документів	Працівники юридичної служби головної установи банку	Правильність та законність реєстрації позичальника; повноваження керівника на підписання договорів та інших документів; підтвердження права власності на предмет забезпечення; правова оцінка правочинів, на виконання яких надається кредит; правовий аналіз можливості відчуження майна, що є в забезпеченні тощо.	Висновок з коротким обґрунтуванням	1 день	При наявності зауважень у висновку юридичної служби додатково перевіряються документи, де усунуто зауваження.

1	2	3	4	5	6	7	8
4	Оцінка забезпечення кредитних операцій ²	Формування вимог до майна, що надається у забезпечення, принципи побудови системи моніторингу забезпечення, порядок взаємодії структурних підрозділів в процесі проведення оцінки забезпечення	Клієнт-менеджер	Визначення предмету забезпечення; розподіл майна на ліквідне, неліквідне та таке, що може прийматись в якості основного та додаткового забезпечення; розподіл предметів застави; оцінка майнових прав на предмет забезпечення; оцінка фінансового стану поручителя (гаранта).	Додаток до Резюме	1 день	Ліквідаційна вартість забезпечення визначається клієнтом-менеджером без залучення фахівців з оцінки ризиків забезпечення згідно з Положенням про політику забезпечення та лімітів, встановлених рішенням комісії з питань взаємодії з банківськими установами
5	Експертиза кредитної заявки працівниками департаменту ризик-менеджменту ³	Визначення загальної ризикованості кредитного проекту та розробка пропозицій щодо нівелювання кредитних ризиків	Департамент ризик-менеджменту	Ідентифікація індивідуальних факторів ризику та визначення ступеня їх впливу на діяльність позичальника, що включає: 1) визначення приналежності позичальника до інсайдерів; 2) аналіз ризиків, що виникають при здійсненні кредитної операції та визначення можливості її проведення;	Висновок департаменту ризик-менеджменту до Резюме клієнт-менеджера	1 день	Працівник департаменту ризик-менеджменту враховує всі компоненти ризику, залежні від позичальника, стану його бізнесу, забезпечення, рівня менеджменту, суми та термінів кредиту, цілі кредитування тощо
6	Експертиза кредитної заявки працівниками департаменту з питань взаємодії з небанківськими установами.	Експертний аналіз дотримання вимог актів внутрішнього регулювання банку, що регламентують взаємодію з небанківськими установами в процесі проведення кредитної операції	Працівники департаменту з питань взаємодії з небанківськими установами	Досліджується дотримання вимог внутрішнього регулювання банку, що регламентують взаємодію з страховими компаніями, нотаріусами, суб'єктами оціночної діяльності в процесі проведення кредитної операції	Висновок департаменту з питань взаємодії з небанківськими установами до Резюме клієнт-менеджера	1 день	

¹ - запропоновано врахування позабалансових зобов'язань позичальника при розрахунку показників фінансової стійкості та платоспроможності.

² - запропоновано здійснення оцінки кредитоспроможності з врахуванням отриманих позичальником гарантій

³ - визначення загальної ризикованості кредитного проекту з врахуванням імовірності настання позабалансових ризиків та розробка пропозицій щодо нівелювання кредитних ризиків, в тому числі позабалансових

*Довідка: складено автором

Організаційний процес оцінки кредитоспроможності позичальника є складовою частиною кредитного циклу. В цілому кредитний цикл можна визначити як сукупність етапів та дій працівників кредитного відділу банку щодо оцінки кредитоспроможності потенційного позичальника, надання та обслуговування кредиту, здійснення контролю за його погашенням [7, с. 203]. Вважаємо за необхідне виділити такі етапи організаційного циклу: 1) залучення клієнтів; 2) консультація клієнтів; 3) кредитний аналіз (безпосередньо оцінка кредитоспроможності позичальника); 4) погодження кредиту; 5) видача кредиту; 6) моніторинг; 6) погашення кредиту.

Використовуючи поділ кредитного циклу на 3 основні етапи: 1) передкредитний етап (або переддоговірна робота); 2) договірний (видача та супроводження кредиту; 3) післядоговірний (моніторинг кредитної діяльності) [5; 7], автори стверджують, що аналіз кредитоспроможності відноситься до важливої стадії передкредитної (переддоговірної роботи). Оцінка кредитоспроможності позичальника як важлива складова кредитного циклу, в свою чергу, містить такі організаційні етапи: 1) фінансово-економічний аналіз; 2) експертиза відділу банківської безпеки дирекції, якій підпорядковується відділення, куди звернувся клієнт; 3) правова експертиза наданих позичальником документів; 4) оцінка наявного забезпечення по кредиту; 5) експертиза кредитної заявки працівниками департаменту ризик-менеджменту; 6) експертиза кредитної заявки працівниками департаменту з питань взаємодії з небанківськими установами.

Деталізація та уточнення змісту етапів організаційного забезпечення оцінки кредитоспроможності позичальника та їх особливостей представлено в таблиці 1.

Відповідальним за якість та повноту проведення аналізу фінансового стану позичальника є клієнт-менеджер. Відзначимо, що основний акцент при оцінці кредитоспроможності підприємства робиться на: дослідженні фінансової та управлінської звітності; аналізі ринку, на якому функціонує позичальник; вивченню та оцінці ділової репутації підприємства. Для повноти та об'єктивності фінансового аналізу є необхідним виїзд кредитного працівника банку на місце ведення бізнесу. При відвідуванні адреси фактичного ведення бізнесу до функціональних обов'язків клієнт-менеджерів необхідно включити (табл. 2).

Таблиця 2

Функціональні обов'язки клієнт-менеджера при виїзді на місце ведення бізнесу позичальника

№ з/п	Функціональні обов'язки	Документальне джерело для оцінки
1	Достовірність знаходження бізнесу за заявленим позичальником адресами	Правовстановлюючі документи, договори оренди, заява на отримання кредиту
2	Огляд та обстеження необоротних активів, оцінка їх стану, відповідність фактичного використання функціональному призначенню	Інвентарні картки, договори оренди
3	Огляд товарно-матеріальних запасів клієнта, порівняння їх суми з наданими бухгалтерськими даними	Картки складського обліку
4	Оцінка предмету застави	Документи на право власності на предмет застави, інвентарні картки

Досить важливим обов'язком клієнт-менеджера на етапі проведення фінансово-економічного аналізу є обробка, систематизація і аналіз отриманої від позичальника інформації. Клієнт-менеджер розраховує фінансові показники, зазначені в Положенні про кредитування, та визначає рейтинг позичальника. Відзначимо, що важливим є врахування позабалансових зобов'язань позичальника при розрахунку показників фінансової стійкості та платоспроможності. Нами доведено, що неврахування їх у методиці оцінки кредитоспроможності призводить до викривлення достовірності інформації про клас, до якого відноситься позичальник. Тому до складу функціональних обов'язків клієнт-менеджера необхідно віднести дослідження стану позабалансового обліку у позичальника. Зокрема, необхідно проаналізувати наявність наданих позичальником гарантій, що дозволить уникнути ситуацій з різким погіршенням фінансового стану позичальника при виконанні таких гарантій по відношенню до підприємства-принципала.

При правовій оцінці наданих документів необхідною є наявність службової записки адміністратора головного управління банку з наданням повного пакету документів, передбаченого внутрішніми положеннями банку. Висновок юридичної служби може містити зауваження щодо наявності повноважень на підписання договорів чи щодо можливості прийняття визначеного забезпечення у заставу. Такий висновок повинен містити коротке обґрунтування і вноситись на розгляд Колегіального органу банку. При наявності у висновку юридичної служби зауважень щодо правового забезпечення наданих документів додатково необхідно перевірити документи з усуненими зауваженнями. У випадку, якщо всі зауваження виправлено, працівник юридичного відділу проставляє відповідний запис на висновку «Документи, які зазначені у зауваженнях юридичної служби та зафіксовані у рішенні

(реквізити рішення та колегіальний орган банку з питань кредитування, що його прийняв) надані», дата, підпис та розшифровка підпису візуючого».

У визначених внутрішніми положеннями банків випадках можливим є проведення експрес-аналізу, при якому не здійснюється виїзд на місце фактичного місцезнаходження бізнесу клієнта. Така оцінка будується на рейтинговій оцінці галузі та на відповідності заздалегідь обумовленим показникам.

Етап оцінки забезпечення кредитних операцій визначає предмет забезпечення (будь-яке майно, що може відчужуватись заставодавцем і на яке може бути звернене стягнення). Важливою вимогою кредитування позичальника під заставу майна є покриття заборгованості по кредиту ліквідним забезпеченням з диверсифікацією заставного майна відповідно до умов надання кредиту (зокрема, коефіцієнт покриття суми кредиту ліквідаційною вартістю не менше 1,0 та може змінюватись в залежності від типу та виду майна, що пропонується у забезпечення). Внутрішніми положеннями про кредитування регламентовано співвідношення ліквідаційної вартості забезпечення до суми наданих кредитних коштів в залежності від класу позичальника (табл. 3).

Таблиця 3

Співвідношення ліквідаційної вартості забезпечення до суми наданих кредитних коштів залежно від класу позичальника

Клас позичальника	Співвідношення ліквідаційної вартості забезпечення до суми наданих кредитних коштів, разів
1–2	Не менше 1,0
3–5	Не менше 1,0
6–7	Не менше 1,3

Варто зазначити, що при наданні кредиту виключно під поруку або гарантію юридичної особи необхідно здійснювати аналіз фінансового стану такого поручителя або гаранта у порядку, встановленому внутрішніми положеннями про кредитування.

Експертиза ризик-менеджменту робиться на підставі консолідованого висновку служб банківської безпеки та юридичного департаменту служби головної установи банку, оцінки забезпечення та резюме по кредитній заявці. Згідно з ЗУ «Про банки та банківську діяльність» банк утворює постійно діючий підрозділ з управління ризиками, що має відповідати за впровадження внутрішніх положень та процедур управління ризиками відповідно до визначених радою банку стратегії та політики управління ризиками. Підрозділ з управління ризиками має бути підзвітний раді банку та відокремлений від підрозділу внутрішнього аудиту, підрозділів, що здійснюють операції, та підрозділів, що реєструють операції (ст. 44 ЗУ «Про банки та банківську діяльність») [3]. Вважаємо оцінку позабалансових ризиків по кредитній операції необхідним включити до функціональних обов'язків працівників такого відділу. Інформаційним забезпеченням такого аналізу повинні стати дані по забезпеченню кредитних операцій, надані клієнт-менеджером. Значним недоліком роботи банківських установ є оцінка операцій, де підприємство-позичальник виступає принципалом, але відсутність даних про операції, де він виступає в якості гаранта. Фінансовий стан позичальника-гаранта може значено погіршитись в результаті невиконання боргових зобов'язань третього підприємства-принципала перед банком, що при проведенні кредитного аналізу гаранта не враховується. В цьому контексті нами запропоновано до Положення про кредитування банку внести зміни до розділу «Забезпечення кредитних операцій» та «Експертиза ризик-менеджменту», де врахувати оцінку позабалансових зобов'язань підприємства-позичальника. Констатуючим документом по проведеному аналізу позабалансових зобов'язань запропонувати окремий додаток до Резюме «Оцінка позабалансових зобов'язань (позабалансових ризиків) позичальника». Запропонована структура такого додатку матиме такий вигляд:

Таблиця 4

*Запропонований додаток до Резюме «Оцінка позабалансових зобов'язань (позабалансових ризиків) позичальника по проекту, що кредитується»**

Підприємства-принципала по відношенню до позичальника	Сума наданих позичальником гарантій	Термін виконання зобов'язань принципала по іншому кредитному проекту	Оцінка ризиків невиконання зобов'язань принципала по іншому кредитному проекту	Вплив на показники фінансової стійкості та платоспроможності позичальника у випадку невиконання зобов'язань принципала за іншим кредитним проектом
х	Х	х	х	х
Висновок Департаменту ризик-менеджменту щодо рівня ризику проекту, що кредитується, з врахуванням позабалансових ризиків позичальника				
Висновок клієнт-менеджера щодо оцінки позабалансових зобов'язань (позабалансових ризиків) позичальника по проекту, що кредитується				

*Довідка: складено автором

Розшифровку позабалансових зобов'язань доцільно здійснювати станом на останню звітну дату і на поточну дату (якщо зі звітної дати пройшло більше одного місяця або відбулись зміни у структурі таких зобов'язань). При оцінці кредитоспроможності позичальника в ході аналізу позабалансових зобов'язань необхідно дослідити: 1) терміновість погашення таких зобов'язань; 2) доступ до рефінансування та кредитного портфеля; 3) аналіз забезпечення в контексті можливого його дублювання; 4) наявність прострочених позабалансових зобов'язань.

Доречним вважаємо також у кредитній історії підприємства-позичальника передбачити пункт щодо наявності у минулому позабалансових зобов'язань підприємства-позичальника перед підприємствами-принципалами з деталізацією сум та термінів виконання взятих на себе гарантій. Вважаємо, це сприятиме уточненню оцінки кредитоспроможності по проекту, що кредитується, та дозволить усунути вплив позабалансових ризиків на кредитну операцію.

На наш погляд, важливою умовою ефективності управлінського рішення про надання кредиту є функціонування відокремленого структурного підрозділу з управління кредитними ризиками. В більшості комерційних банків такі підрозділи виступає Департамент ризик-менеджменту. Однак необхідним є виконання низки принципів, покладених в основу його функціонування: 1) пряма підпорядкованість керівнику банку або його заступникам, що виключає оперативну діяльність такого підрозділу; 2) достовірність та повнота інформаційного забезпечення їхньої діяльності, що сприятиме оперативності аналізу ризиків кредитної операції; 3) відсутність взаємодії з позичальниками банку, що підвищує об'єктивність аналізу ризиків.

В контексті організації аналізу кредитоспроможності клієнта у міжнародній практиці існують два способи процесу рейтингування підприємств-позичальників:

1) спосіб, який передбачає визначення рейтингу позичальника сторонньою організацією (рейтинговим агентством, кредитним бюро) та називається способом, орієнтованим на зовнішній рейтинг;

2) спосіб, орієнтований на самостійне визначення рейтингу позичальника кредитним відділом (працівником) банку та називається способом, орієнтованим на внутрішній рейтинг.

Перевагою першого способу є високий рівень кваліфікації працівників, що спеціалізуються на встановленні зовнішнього рейтингу, недоліком – відсутність особистого контакту з позичальником, що ускладнює об'єктивність оцінки неформалізованих показників у методиці аналізу кредитоспроможності та значний рівень затрат на проведення оцінки. Як показує закордонний досвід, у світі існують такі крупні рейтингові агентства, як Moody's Investor Services, Standard&Poor's Rating Group, Fitch IBCA, послугами яких можуть скористатись банки, фінансово-кредитні установи, які мають значний обсяг фінансових ресурсів та діяльність яких є масштабною, оскільки послуги таких рейтингових агентств є дорогими. Особливістю методик, що застосовуються визнаними рейтинговими агентствами є їх постійне коригування під вимоги часу (гнучкість), орієнтація на формалізовані та неформалізовані показники, закритість для широкого кола користувачів. Організаційно такі агентства є незалежними від економічного та політичного впливу, що підвищує об'єктивність та незалежність сформованих кредитних рейтингів. Кредитне бюро надає звіти про кредитні операції залежно від наявності інформації про потенційного позичальника, виду кредиту, який надають, від ступеня деталізації, необхідного кредиторів [6].

Для вітчизняних банків користування послугами кредитних бюро ускладнено з причини нерозвиненості останніх, що призводить до зосередження на внутрішньому рейтингуванні. Ми підтримуємо позицію А. Спіфанова щодо перспективності розвитку кредитних бюро в Україні: «... для України доцільно мати тільки одну таку структуру, створену при Національному банку України, територіальні відділення якого мають потенційну можливість збирати та накопичувати інформацію, централізовано передавати її для обробки в центральне кредитне бюро. Крім того, кредитні бюро доцільно підключити до державних баз Міністерства внутрішніх справ для отримання більш повної інформації про позичальника» [4]. Досвід формування та організації кредитних бюро у світі досить різноманітний: від невеликих за розмірами приватних підприємств, метою діяльності яких є отримання прибутку (США, Бразилія, Аргентина), приватних компаній (Японія), і до ліцензованих урядовими агентствами кредитних бюро (Фінляндія, Бельгія), незалежних установ у вигляді спеціалізованих довідкових бюро, а також об'єднання регіональних самостійних товариств у Товариство захист у справах загального забезпечення кредитів [2, С.181]. Погоджуємось з твердженням А. Гідуляна, що «...кредитні приватні бюро мають значний позитивний вплив на фінансову стабільність у країні та ефективний розподіл кредитів» [1, С. 53].

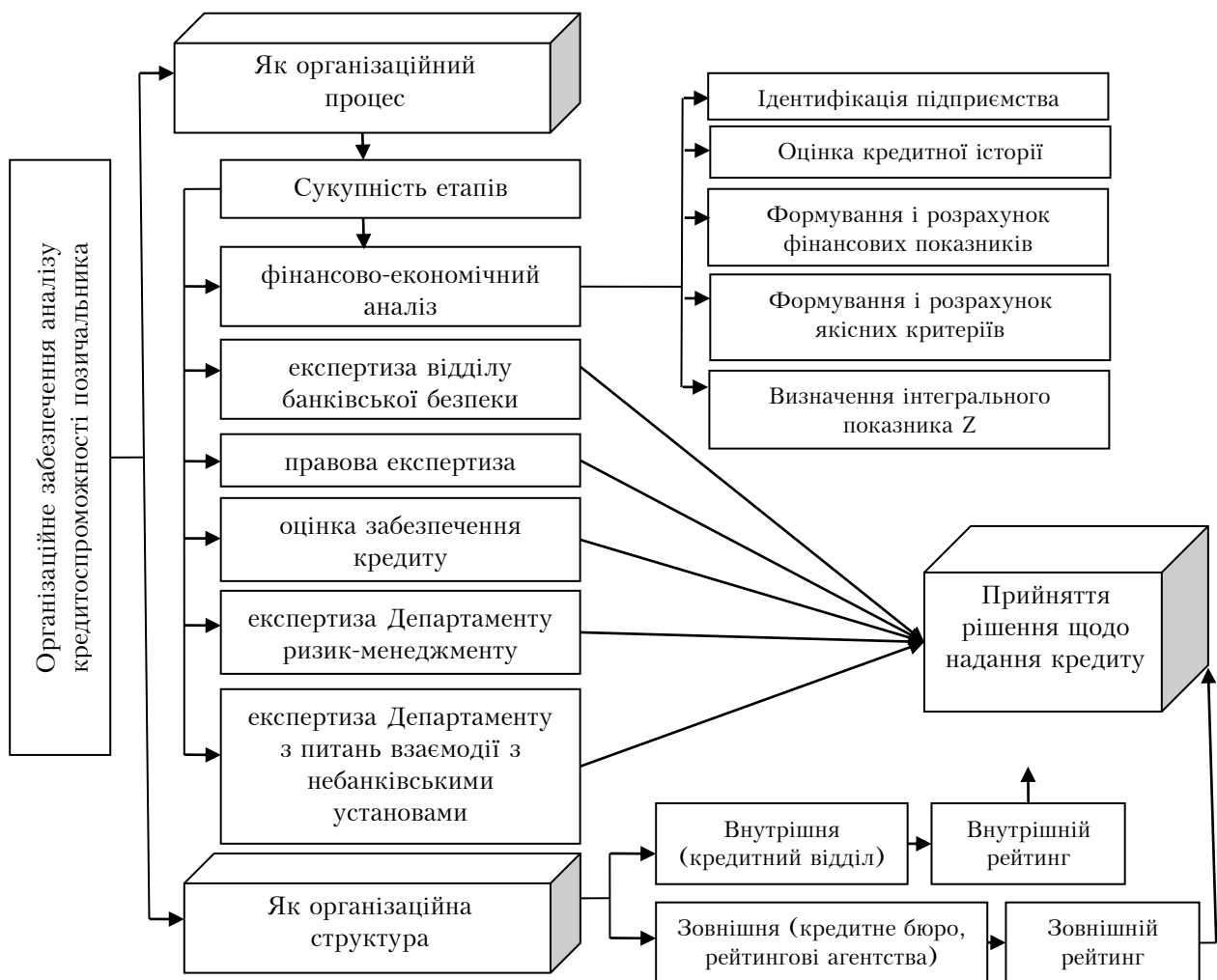
Другий спосіб не потребує додатковим затрат на рейтингування, однак висуває достатньо високі вимоги до кваліфікації суб'єктів (клієнт-менеджера), які оцінюють кредитоспроможність та визначають внутрішній рейтинг.

Переваги та недоліки способів організації аналітичної роботи з оцінки кредитоспроможності в Україні*

№ з/п	Найменування способу	Зміст способу	Переваги	Недоліки
1	Спосіб, орієнтований на зовнішній рейтинг	Функціонування кредитних бюро (рейтингових агентств)	Відсутність витрат часу на розрахунок рейтингу та формування та інформаційної бази для його визначення; високий професіоналізм працівників кредитного бюро (рейтингового агентства)	Закритість методик рейтингування для широкої громадськості; Високі затрати на оплату послуг бюро (агентства)
2	Спосіб, орієнтований на внутрішній рейтинг	Передбачає визначення рейтингу менеджером банку або працівником кредитного відділу	Фактор особистого спілкування з клієнтом; відсутність додаткових витрат на зовнішнє рейтингування	Високі вимоги до кваліфікації суб'єктів аналізу (клієнт-менеджера); витрати часу на розрахунок рейтингу та збір інформації про клієнта

*Довідка: складено авторами

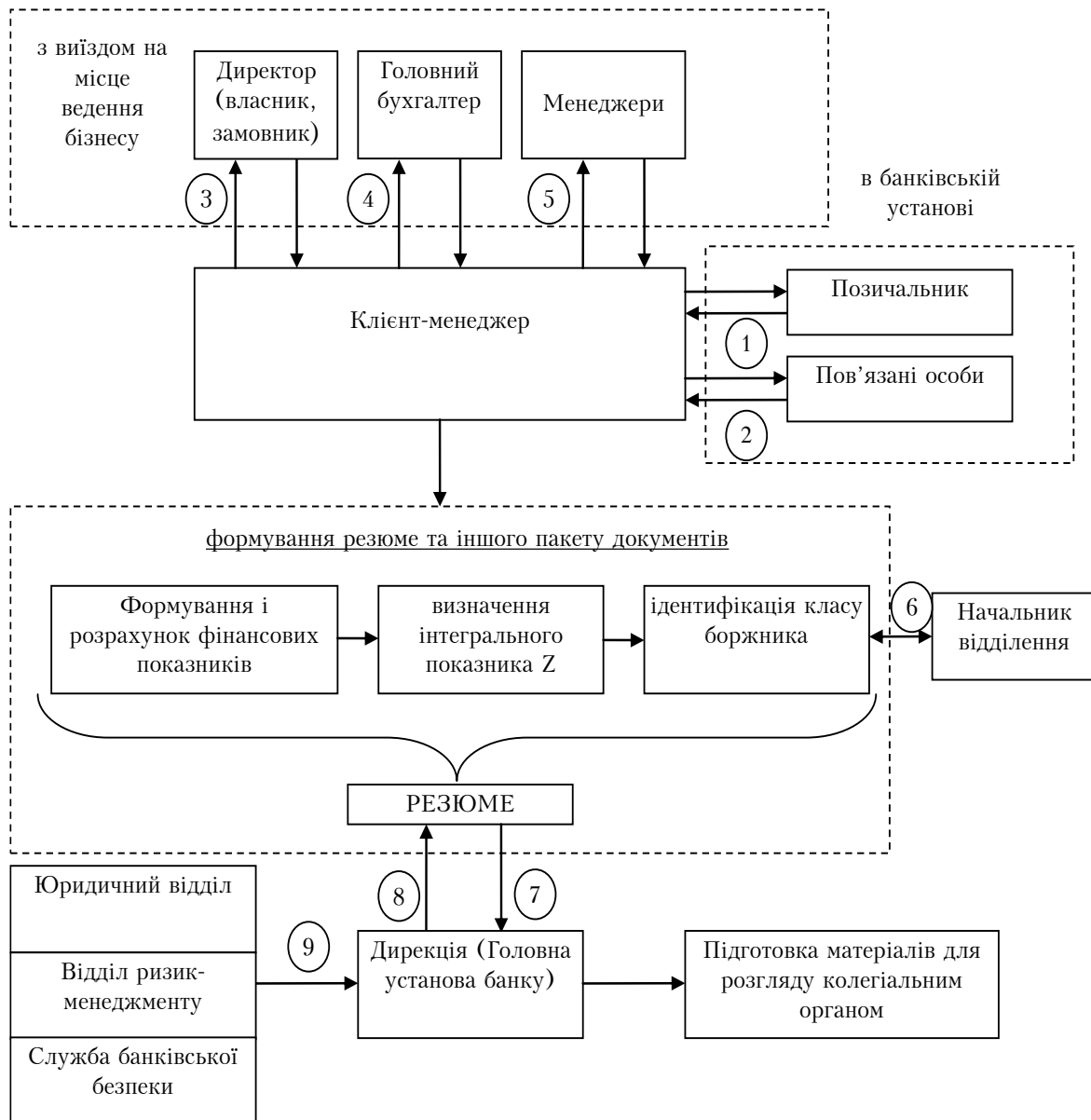
Цілісний погляд на організаційне забезпечення оцінки кредитоспроможності представлений на рисунку 1.

*Довідка: власна розробка

Рис. 1. Організаційне забезпечення оцінки кредитоспроможності позичальника-юридичної особи*

Запропонований алгоритм інформаційної взаємодії основних суб'єктів аналізу кредитоспроможності позичальника за виділеними організаційними етапами при формуванні внутрішнього кредитного рейтингу представлено на рисунку 2.

- 1 – фінансова звітність, управлінська звітність, дані про позабалансові ризики;
 2 – інформація про пов'язаних осіб;
 3 – інформація про поточний стан на підприємстві (управлінська звітність, внутрішні регламенти);
 4 – фінансова звітність, документи по організації облікового процесу;
 5 – фінансова та управлінська звітність по окремих напрямках роботи підприємства (технологічна документація тощо);
 6 – узгодження пакету документів з начальником відділення;
 7 – передача пакету документів до Дирекції (Головної установи банку) та супроводжувальної службової записки;
 8 – оцінка якості підготовки Резюме;
 9 – висновки юридичного відділу, служби банківської безпеки, відділу ризик-менеджменту
 *Довідка: власна розробка

Рис. 2. Алгоритм інформаційної взаємодії основних суб'єктів аналізу кредитоспроможності позичальника за виділеними організаційними етапами при формуванні внутрішнього кредитного рейтингу*

Представлена модель сприятиме удосконаленню процесу кредитування підприємств, дозволяє уніфікувати процедуру, що в результаті сприятиме зниженню ризиків кредитування.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Доведено, що організаційне забезпечення механізму оцінки кредитоспроможності можна досліджувати в двох аспектах: 1) як сукупність організаційних етапів оцінки кредитоспроможності; 2) як організаційну структуру та взаємодію різних

структурних підрозділів банку. Деталізовано та уточнено зміст етапів організаційного забезпечення оцінки кредитоспроможності позичальника-юридичної особи в розрізі таких ознак (мета етапу; відповідальний за етап; питання, що досліджуються на етапі; документування, тривалість та особливості організаційного етапу). Удосконалено документальне забезпечення організації процесу аналізу кредитоспроможності, а саме: запропоновано додаток до Резюме «Оцінка позабалансових зобов'язань (позабалансових ризиків) позичальника по проекту, що кредитується».

В статті запропонований алгоритм інформаційної взаємодії основних суб'єктів аналізу кредитоспроможності позичальника за виділеними організаційними етапами при формуванні внутрішнього кредитного рейтингу, що сприятиме удосконаленню процесу кредитування підприємств, уніфікації процедури та зниженню ризиків кредитування.

Список використаної літератури:

1. Гідулян А. Актуальні питання поліпшення методики оцінки кредитоспроможності позичальників банками України / А.Гідулян // Вісник НБУ. – 2012. – С. 50–53.
2. Гривківська О.В. Забезпечення фінансової безпеки сільського господарства : монографія / О.В. Гривківська. – Тернопіль : Астон., 2012. – 340 с.
3. Закон України «Про банки і банківську діяльність».
4. Єпіфанов А.О. Оцінка кредитоспроможності та інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання / А.О. Єпіфанов, Н.А. Дехтяр, М.В. Мельник. – Суми : УАБС, 2007. – 286 с.
5. Лисенок О.В. Критичний аналіз та проблеми класифікації банківських ризиків / О.В. Лисенок // Формування ринкової економіки. – Вип. 15. – К. : КНЕУ, 2006. С. 241–249.
6. Ніколаєнко Ю.В. Світовий досвід та сучасні тенденції у галузі управління кредитним ризиком / Ю.В. Ніколаєнко // Ефективна економіка: електрон. наук. фах. вид. – 2015. – № 11 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ir.stu.cn.ua/123456789/7941>.
7. Петрук О.М. Банківські операції : навч. посібник / О.М. Петрук, С.З. Мошенський, О.С. Новак. – Житомир : ЖДТУ, 2011. – 568 с.

References:

1. Giduljan, A. (2012), *Aktual'ni pytannja polipshennja metodyky ocinky kredytopromozhnosti pozychal'nykh bankamy Ukrainy*, Visnyk NBU, S. 50–53.
2. Gryvkiv's'ka, O.V. (2012), *Zabezpechennja finansovoi bezpeky sil's'kogo gospodarstva*, monografija, Ternopil', Aston., 340 s.
3. Zakon Ukrainy, «Pro banky i bankiv's'ku dijal'nist'».
4. Jepifanov, A.O., Dehtjar, N.A. and Mel'nyk, M.V. (2007), *Ocinka kredytopromozhnosti ta investytsijnoi pryvablyvosti sub'jektiv gospodarjuvannja*, Sumy, UABS, 286 s.
5. Lysenok, O.V. (2006), *Krytychnyj analiz ta problemy klasyfikacii bankiv's'kyh ryzykiv*, «Formuvannja rynkovoi ekonomiky», Vyp. 15, K., KNEU, S. 241–249.
6. Nikolajenko, Ju.V. (2015), *Svitovij dosvid ta suchasni tendencii u galuzi upravlinnja kredytnym ryzykom*, «Efektyvna ekonomika: elektron. nauk. fah. vyd», № 11, available at: <http://ir.stu.cn.ua/123456789/7941>
7. Petruk, O.M., Moshens'kyj, S.Z. and Novak, O.S. (2011), «Bankiv's'ki operacii'», navch. Posibnyk, Zhytomyr, ZhDTU, 568 s.

ВИГОВСЬКА Наталя Георгіївна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів і кредиту Житомирського державного технологічного університету.

Наукові інтереси:

- державний фінансовий контроль;
- земельні відносини.
- фінансова санація і банкрутство підприємств.

E-mail: vygng@ukr.net.

Тел.: 37–84–82.

ВИГОВСЬКИЙ Володимир Георгійович – старший викладач кафедри економіки підприємства Житомирського державного технологічного університету.

Наукові інтереси:

- кредитоспроможність підприємства, банківська справа, ризик-менеджмент.

E-mail: vygovskyy@mail.ru.

Тел.: (063) 852–39–63.

Стаття надійшла до редакції 08.02.2017.